

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ АДАПТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩАХ СПОРТИВНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

УДК 378.013.77:796:811

Ніна Коваленко, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри іноземних мов
Олег Дакаленко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ АДАПТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩАХ СПОРТИВНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

У статті представлений аналіз адаптивних підходів до вивчення іноземних мов, пропонуються узагальнюючі принципи адаптації студентів-спортсменів до навчальної діяльності та надаються перспективні методичні рекомендації щодо вдосконалення процесу викладання іноземних мов у спортивному виші.

Ключові слова: психолого-педагогічний аналіз, адаптивні підходи, узагальнюючі принципи, студенти-спортсмени, іноземні мови.

Літ. 10.

Нина Коваленко, кандидат филологических наук, заведующая кафедры иностранных языков
Олег Дакаленко, кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков
Днепропетровского государственного института физической культуры и спорта

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ И СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ АДАПТИВНЫХ ПОДХОДОВ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ВУЗАХ СПОРТИВНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В статье представлен анализ адаптивных подходов к изучению иностранных языков, предлагаются обобщающие принципы адаптации студентов-спортсменов к учебной деятельности и даются перспективные методические рекомендации по совершенствованию процесса преподавания иностранных языков в спортивном вузе.

Ключевые слова: психолого-педагогический анализ, адаптивные подходы, обобщающие принципы, студенты-спортсмены, иностранные языки.

Nina Kovalenko, Ph.D. (Phylology), Associate Professor of the Foreign Languages Department,
Head of the Foreign Languages Department
Oleh Dakalenko, Ph.D. (Phylology), Associate Professor of the Foreign languages Department
Dnipropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sport

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL, SYSTEMATIC AND STRUCTURAL ANALYSIS OF THE ADAPTIVE APPROACHES TO THE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES AT THE HIGHER EDUCATIONAL SPORTS INSTITUTIONS

The article presents the analysis of adaptive approaches to the learning of foreign languages, suggests the generalized principles of adaptation of student-athletes to the educative activity and gives the perspective methodical recommendations concerning the improvement of foreign languages teaching process at the sports universities.

Keywords: psychological and pedagogical analysis, an adaptive approaches, generalized principles, student-athletes, foreign languages.

Постановка проблеми. Детальний схоластичний аналіз сучасних науково-педагогічних джерел довів, що іноземна мова у спорті є головним напрямом міжнародного порозуміння та деталізованої вербальності показу власних спортивних здібностей. Можна переконалися в тому, що в процесі засвоєння іноземної мови підвищується інтелектуальний потенціал, удосконалюються пам'ять і мовлення, розширюється кругозір майбутнього спортивного спеціаліста [1; 8].

Як зазначив відомий вчений, знавець спортивної психології Є.П. Ільїн – “продуктом

спортивної діяльності є зміцнення спортсмена як особистості та індивіда, спортивні досягнення (рекорди, чемпіонські звання) та видовища” [5]. Ця теза свідчить про розвиток адаптивно-довершеного мислення студента-спортсмена. Дослідниця С.Ю. Ніколаєва вважає, що “мислення тих, хто навчаються, характеризується такими індивідуальними особливостями як самостійність, швидкість, глибина розуміння навчального матеріалу” [7]. До цього положення схиляється певна група дослідників-методистів [2; 3; 4]. Деякі зарубіжні дослідники у галузі методики викладання іноземних мов теж поділяють цю думку [6; 7].

Але мислення іноземною мовою розвивається за рахунок знань, що зберігаються у пам'яті. Нажаль домінанта пам'яті у студентів-спортсменів категоризована: або зависока (баскетболісти, плавці, тенісисти, легкоатлети), або занижка (футболісти, важкоатлети, боксери, борці). Тому, з адаптивного боку, головна задача у навчанні іноземній мові спортсменів – це мимовільне запам'ятовування, що, як наслідок, при системному вивченні іноземної мови, має перейти у довгострокову пам'ять у вузькому напрямку – спорті.

Актуальність дослідження. Відчування іноземної мови – це внутрішня гуманістична складова та сенс самовиховання, спрямований на більш поглиблене, але адаптоване занурення у мову як таку.

Проф. Є.І. Пассов, відштовхуючись від суто педагогічної точки зору, відмітив, що “важливим є утілення в навчально-виховному процесі ідей нерозривної єдності практичних, освітніх та виховних задач навчання, які реалізуються в умовах постійного реального прогресу тих, хто навчається, в оволодінні ними іноземною мовою як засобом спілкування” [9]. Суттєва сходинка спілкування – це виховна функція для культури і відчуття мови на рівні просунутої міжособової комунікації (і особливо у спорті), тому що “виховна функція передбачає необхідність здійснювати цілеспрямований вплив на особистість з метою створення оптимальних умов для її всебічного гармонійного розвитку; акумулювання морально-духовних цінностей, що пов'язано з вихованням людини-спортсмена в широкому значенні” [6].

Ми додержуємося думки, що при навчанні іноземній мові у спортивних вишах взагалі за професійно орієнтованою технологією фактор глобалізації вивчення мови з практичного боку потрібно називати фактором впливу навколишнього іншомовного середовища. Таке суто “штучне іншомовне середовище” і є тим глобальним пізнавальним інтересом у студентсько-спортивній молоді, який однозначно може бути основою їхнього професійного самовизначення за кордоном.

Сучасному студенту-спортсмену необхідне знання іноземної мови (особливо англійської), тому бажано визивати у студентів спортивних вишів пізнавальний інтерес до даної дисципліни, тому що англійська наукова література є також важливою для спортивного світосприйняття.

Мета статті. Провести психолого-педагогічний та системно-структурний аналіз адаптивних підходів до вивчення іноземних мов у спортивних вишах.

Виклад основного матеріалу. Якщо відверто

говорити про методику викладання іноземних мов у спортивних вишах, в особливості про методи та прийоми, стратегії викладання мови студентам різних спортивних напрямів, слід пригадати про цілісну психолого-педагогічну і інтуїтивно-адаптаційну сукупність основних принципів навчання, на основі яких має бути побудована доволі складна система частих прийомів та специфічних засобів навчання і вивчення, і головне внутрішньої мотивації. Відомий психолог у галузі спорту В.Ф. Сопов вважає, що “...у процесі мотивації у спортсмена відбувається перехід від неусвідомлених, неясних намагань до чітких цілей діяльності та засобів їх здійснення” [10]. Тому для навчання студентів-спортсменів завжди має бути розроблена психологічна теоретико-практична та адаптивно-методична програма для інтуїтивно-образного ознайомлення з дисципліною “Іноземна мова” (анкетування, творчі тести, психодіагностичні питання та тести). Ми наголошуємо на тому, що інтуїтивно-адаптовані “макропідходи” до студентів різних видів спорту і “мікропідходи” до студентів певних видів спорту або спортивно-студентських груп є такою ланкою, яка відтворить навчальний процес вже на підвищеному рівні з якісною самооцінкою “тандему”: “студент – викладач / викладач – студент”. Такого роду підхід має бути оцінювально-психологічним, завдяки фронтально-поточному анкетуванню на занятті з опорою на творчі тести (наприклад: малювання образу предмету “Іноземна мова для спортсменів”), на логічно-інтуїтивні тести. Останні, в свою чергу, є домінантою у розкритті навчально-психологічного потенціалу студента, який має знайти пошук свого рівня при вивченні мови та у майбутньому, можливо, досягти певного успіху у науковому пошуку.

Проведене дослідження надало змогу сформулювати системні узагальнюючі принципи психолого-педагогічної адаптації студентів – спортсменів до навчальної діяльності:

1. В умовах спеціалізованої підготовки “спортивний” темперамент грає провідну роль. Ми вважаємо, що процесу засвоєння знань з іноземної мови студентами-спортсменами сприяють такі його здібності як: швидкість сприймання, психічний темп та ритм засвоєння матеріалу, та, головним чином, зосередження уваги на питаннях, що розглядаються. Не менш важливу роль може грати також професійна направленість психічної діяльності.

2. У процесі засвоєння іноземної мови увага має дуже велике значення. Можна припустити думку, що витривалість уваги (як позитивний настрій) грає найважливішу роль при засвоєнні

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ АДАПТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩАХ СПОРТИВНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

іноземної мови. Студентів-спортсмену важливо бути зосередженим, правильно виділяти головні та побічні лексичні одиниці та виділяти граматичні структури (вміти переводити свою увагу з одного виду діяльності на інший, або пригадувати власну спортивну практику (наприклад, тренування з власного виду спорту для деяких асоціативних моментів роботи суто зі спортивними текстами або граматичними явищами).

3. В процесі адаптування до вивчення іноземної мови суттєву роль грають такі характеристики сприйняття як *вибірковість* (це особливо проявляється у мовленні та аудіюванні), *структурність* або “проектність” бачення візуально правильного мовлення (так звана “visible speech”), говоріння, читання, цілісність та мотивація у результативно-коректному мовленні, монологічному висловлюванні.

4. Можна припустити, що такі види пам’яті як образна пам’ять, словесно-логічна пам’ять має, перспективно, велике психологічне значення при адаптовано-академічному оволодінні іноземною мовою та мають розвиватися у всіх видах мовної діяльності.

Вищезазначені теоретико-практичні положення надають можливість представити перспективні методичні рекомендації щодо вдосконалення процесу викладання іноземних мов у спортивному виші, а саме:

1) динамізувати сферу комунікативної діяльності: теми і спортивно-життєвої ситуації, мовні явища та мовні матеріали, які враховують професійну спрямованість студентів-спортсменів і здатні, у свою чергу, викликати в них психологічно-позитивний спортивно-залежний асоціативний момент;

2) вдосконалити мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення та навичок оперування ним;

3) розробити комплекс розвитку спеціальних мовленнєвих вмінь, які б характеризували рівень практичного оволодіння іноземною мовою як засобом не лише академічного спілкування, а моделлю спілкування у інтеркультурних ситуаціях, що є основою інтроспективи володіння іноземною мовою з суто практичного боку;

4) використовувати систему знань національно-культурних особливостей і реалій країн мови, яких вивчаються;

5) засобами розвитку навчальних вмінь, забезпечити використання раціональних прийомів розумової праці, які мають забезпечити студентам – спортсменам культуру засвоєння мови та культуру спілкування з її носіями (головним чином із зарубіжними спортивними фахівцями).

Враховуючи переваги даного перспективно-

модельного, проектно-психологічного підходу як глобальної ідеї адаптування студентів-спортсменів до вивчення іноземних мов, здається можливим використовувати його при розробці комплексної адаптивної методики суто для студентів-спортсменів, а саме, при розгляді її змістовного компоненту, тому що, сучасний фахівець у спортивній галузі – це особистість, яка має досконало володіти професійними знаннями й вміннями, *іноземними мовами* та інформаційними технологіями. Ми впевнені, що саме ці складові мають відкрити студентам-спортсменам двері у європейський та світовий соціокультурний простір.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Після вищезазначених положень ми дійшли упевнених висновків:

1. Впровадження технологій модульного забезпечення у навчальний процес спортивних вишів дозволяє оптимізувати методи навчання і контролю, а також моделювати дії, які спрямовані, насамперед, на забезпечення активної пізнавальної діяльності студента-спортсмена.

2. Контролювання навичок виконання дій та “навчальних операцій” з мовним та мовленнєвим матеріалом у сукупності при комунікативному навчанні має бути спрямований не лише на перевірку знань лексичних одиниць, але й на уміння висловлювати власні думки, розуміти іноземних колег-спортсменів.

Така робота створює у комунікативному аспекті вивчення іноземних мов у спортивних вишах своєрідний психолого-педагогічний пласт для активного адаптування майбутніх фахівців у іншомовному професійному контексті.

3. Враховуючи переваги модельного та модельно-проектного психологічного підходу, як головної ідеї адаптування студентів-спортсменів до вивчення іноземних мов, здається можливим використовувати його при розробці моделі особистісно-комплексної методики для студентів-спортсменів, а саме, при розгляді її змістовного компоненту, тому що сучасний фахівець у спортивній галузі – це окрема особистість, яка має та повинна досить досконало володіти професійними знаннями й вміннями, декількома іноземними мовами, інформаційними технологіями тощо. Ці положення створюють основу для перспективних подальших досліджень у галузі методики викладання іноземних мов у спортивних вишах.

1. Гитман Е.К., Хлыбова М.А. *Концептированное обучение иностранному языку в неязыковом вузе: монография* / Е.К. Гитман, М.А. Хлыбова; федеральное гос. бюджетное образов. учреждение высшего акад. уровня им. акад. Д.Н. Прянишникова. – Пермь: ИПЦ “Прокрост”, 2014. – 135 с.

КАР'ЄРНІ ОЧІКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

2. Дмитренко Т.А. *Методика преподавания английского языка в вузе / Учебное пособие / Т.А. Дмитренко.* – М.: МЭЛИ, 2009. – 92 с.
3. Зимняя И.А. *Психология обучения иностранным языкам в школе / И.А. Зимняя.* – М.: “Просвещение”, 1991. – 222 с.
4. Иванова Т.В., Сухова И.А. *Теория и методика обучения иностранному языку. Базовый курс лекций. Часть II. / Т.В. Иванова, И.А. Сухова.* – Уфа: Изд-во БГРУ, 2008. – 101 с.
5. Ильин Е. П. *Психология спорта / Е. П. Ильин.* – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.: ил. – (Серия “Мастера психологии”)
6. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.А. *Педагогіка: Підручник / А.І. Кузьмінський, В.А. Омеляненко.* – К.: Знання, 2007. – 447 с.
7. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої.* – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
8. Михайлова Ю.В. *Методика формирования компетенции: “Готовность к работе обучению иностранному языку студентов” / Дисс. канд. пед. наук. / Ю.В. Михайлова.* – Пермь, ПГГПУ, 2014. – 180 с.
9. Пассов Е.И. *Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов.* – 2-е, изд. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
10. Сопов В.Ф. *Теория и методика психологической подготовки в современном спорте (методическое пособие) / В.Ф. Сопов.* – М., 2010. – 119 с.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2016

УДК 378.1:331.108.4

Надія Ляшова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання ДВНЗ Донбаського державного педагогічного університету, м. Слов'янськ

КАР'ЄРНІ ОЧІКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

У статті розглянута актуальність досліджуваної проблеми. Узагальнені сучасні наукові положення щодо сутності феномена професійної кар'єри для сучасної теорії й практики. Певні умови розвитку кар'єрних очікувань, як відношення до професійної діяльності майбутніх учителів. Встановлено, що рівень розвитку кар'єрних очікувань майбутніх учителів визначається рівнем усвідомлення відносин майбутнього фахівця до професійної кар'єри.

Ключові слова: кар'єра, професійна кар'єра, кар'єрні очікування.

Лит. 9.

Надежда Ляшова, кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и методики начального обучения ГВУЗ Донбасского государственного педагогического университета, г. Славянск

КАРЬЕРНЫЕ ОЖИДАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрена актуальность исследуемой проблемы. Обобщены современные научные положения относительно сущности феномена профессиональной карьеры для современной теории и практики. Определены условия развития карьерных ожиданий, как отношение к профессиональной деятельности будущих учителей. Установлено, что уровень развития карьерных ожиданий будущих учителей определяется уровнем осознания отношения будущего специалиста к профессиональной карьере.

Ключевые слова: карьера, профессиональная карьера, карьерные ожидания.

Nadiya Lyashova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Pedagogy and Methodology of Primary Education Department Donbass State Pedagogical University (Sloviansk)

THE CAREER EXPECTATIONS OF THE FUTURE TEACHERS AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THEIR PROFESSIONAL CAREERS

The article deals with the the relevance of the investigated problem, provides the generalized modern scientific statements concerning the essence of the phenomenon of professional career for the modern theory and practice. This article examines certain terms of career expectations, as related to the professional activity of future teachers. The article clarifies that level of career expectations of future teachers is determined by the the level of awareness of the relations between the future specialist and the professional career.

Keywords: career, professional career, career expectations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. В ситуації системних трансформацій в українському суспільстві, значущість означеної проблематики збільшується особливо для молоді,